

Anna Hollsten

Tapaus Kejonen: esimerkki 1960- ja 1970-luvun tunnustuskirjallisuuden ja julkisuuden suhteesta

Pistäydyn Lehtimiehissä,
tapaan Urpo Lahtisen joka kysyy: ”Miten menee?”
En ole erityisemmin viestinnällisellä tuulella,
viittaaan kaulassani roikkuvaan skarabeeheen
joka on rehellisesti haudasta ryöstetty
toisin kuin hänen kaulakilluttimensa. (H, 275.)

Yllä oleva katkelma on Pekka Kejosen runosta ”Hajamietteitä matkalta Tampereelle” (jatkossa ”Hajamietteitä” = H), joka ilmestyi vuonna 1979 *Parnassossa*. Katkelmassa mainittu Urpo Lahtinen oli *Hymy*-lehden legendaarinen perustaja, päätoimittaja ja lehteä kustantavan Lehtimiehet Oy:n pääjohtaja, jonka tavaramerkkejä oli ”kaulakillutin” eli suuri, huomiota herättävä kultariipus. Katkelman puhuja muistuttaa kovasti tekijäänsä, ja runoa voikin pitää 1960- ja 1970-luvun tunnustuskirjallisuusbuumin myöhäisenä edustajana.

Erilaisten tunnustuskirjojen suosiota 1960- ja 1970-luvulla on selitetty muun muassa kirjailijan muuttuneella roolilla uudenaikaisessa mediaympäristössä (ks. Karkama 1994, 259–261; Makkonen 1995, 111; Viikari 1980, 163).¹ Television yleistyessä media muuttui aikaisempaa henkilökeskeisemmäksi; Laura Saarenmaata (2010, 141) lainaten voidaan puhua julkisuuden intimisoitumisesta. Uudenlaisen mediakulttuurin aiheuttama murros kirjallisessa kentässä oli raju ja peruuttamaton. Murroksen myötä kirjailijat astuivat yhdessä missien, iskelmälaulajien, näyttelijöiden ja poliitikoiden kanssa ennen näkemättömällä tavalla julkisuuden valokeilaan. Suomessa keskeisiä vaikuttajia julkiskulttuurin kehittämisessä olivat television ohella ajanvietelehdet, etunenässä *Jaana* ja *Hymy*-lehti, jonka skandaalinkäryiseen julkisuuspeleihin myös Kejonen osallistui (Kalemaa 2006, 169–170; Saarenmaa 2010, 143–148).

Tarkastelen tässä artikkelissa tunnustuskirjallisuuden ja uudenlaisen julkisuuskulttuurin suhdetta tutkimalla Pekka Kejosen 1960- ja 1970-luvun tuotantoa ja julkisuuskuvaa. Huolimatta siitä, että fokuksessa on vain yksi kirjailija, on hyvä pitää mielessä ilmiön laajuus. Christer Kihlman, Timo K. Mukka, Pentti Saarikoski, Hannu Salama sekä Henrik ja Märta Tikkanen ovat kaikki esimerkkejä mediajulkisuudessa esiintyneistä tunnustuskirjailijoista. Käytän käsitettä tunnustuskirjallisuus siinä merkityksessä, kun sitä on yleensä käytetty puhuttaessa 1960- ja 1970-luvun kirjallisuudesta. Tunnustuskirjallisuudella on tarkoitettu yleisesti omaelämäkerrallisia teoksia riippu-

matta siitä, käsittelevätkö ne tunnustukselle ominaisia kysymyksiä vai eivät. Joukkoon mahtuu sekä kaunokirjallisia että välittömämmin omaelämäkerrallisia teoksia. (Ks. Koivisto 2011, 21.)

Beat-kirjailijana ja Suomen Millerinä tunnettu Kejonen (s. 1941) oli värikäs hahmo 1960- ja 1970-luvun vuosinaan. Hän kilpaili julkisuudesta Pentti Saarikosken kanssa, ja sen ajan mittapuun mukaan häntä voi kutsua mediakirjailijaksi². ”Saarikoski pakahtuu kateudesta, kun lehdet kirjoittavat minusta eivätkä hänestä”, on ote Kejosen repliikistä *Ilta-Sanomien* (9.9.1968) jutussa, jossa kerrottiin Kejosen parturikäynnistä ja avioliittohuhuista. ”Hajamietteitä”-runon ilmestyessä 1979 Kejosen edellisen kirjan julkaisemisesta oli ennättänyt kulua seitsemän vuotta ja näytti siltä, että pahasti alkoholisoituneen kirjailijan ura oli jo päättynyt. Toisin kuitenkin kävi. Kejonen raitistui, sai taiteilijaeläkkeen ja palasi työnsä ääreen. ”Hajamietteitä” oli Kejosen ensimmäisiä, ellei peräti ensimmäinen kirjallinen esiintulo pitkän tauon jälkeen.

Runsaan neljän sivun mittainen ”Hajamietteitä” on kiinnostava esimerkki 1960- ja 1970-luvun tunnustuskirjallisuudesta jo pelkästään sen takia, että se lajinsa puolesta poikkeaa buumin valtavirrasta, joka oli proosaa. Analysoin aluksi ”Hajamietteitä” pohtien sen omaelämäkerrallista luonnetta. En kuitenkaan rajoitu analysoimaan runoa yksittäisenä tekstinä vaan tutkin, miten se kommentoi aikaisempia esityksiä Kejosesta. Näytän, miten runo kytkeytyy Kejosen julkisuuskuvaan ja pohdin, miten kirjailijan kaunokirjallisen tuotannon ja julkisen roolin suhdetta voisi käsitteellistää. Ratkaisuksi esitän tanskalaisen kirjallisuudentutkijan Jon Helt Haarderin *performatiivisen biografismin* käsitettä. Haarder (2007, 78–80) kuvaa performatiivisella biografismilla ensisijaisesti 1990- ja 2000-luvun (oma)elämäkerrallista kirjallisuutta, mutta käsite sopii yhtä lailla luonnehtimaan 1960- ja 1970-luvun tunnustuskirjallisuuden kytköksiä mediajulkisuuteen korostaessaan kirjallisuuden vuorovaikutusta muiden medioiden kanssa.

Kejosen tuotannossa on alusta lähtien ollut mukana omaelämäkerrallinen juonne, mutta viittaa tässä artikkelissa tilan puutteen vuoksi ”Hajamietteiden” ohella lähinnä vain hänen esikoisteokseensa *Jamit* (1963), romaaniinsa *Uskomattomat* (1966) ja runokokoelmaansa *Hotelli Huminan lauluja* (1972) sekä näiden teosten arvosteluihin. Läheskään kaikkia Kejosen mediaesiintymisiä 1960- ja 1970-luvulla ei ole yhden artikkelin puitteissa mahdollista käydä läpi, joten keskityn hänen näkyvyyteensä *Hymyssä*, johon ”Hajamietteiden” Urpo Lahtis -alluusio viittaa. Rajaukseni ulkopuolelle jää näin osa Kejosen julkisista rooleista, kuten hänen toimintansa kriitikkona.

Toden tuntua ja metalyriikkaa

”Hajamietteitä” on pitkä puheenomainen runo, joka on suurimmaksi osaksi puhujan monologia. Puheen virtaa muistuttavaa rytmiä luodaan runossa erimittaisilla, epä-säännöllisesti sisennetyillä säkeillä. Runon nimen mukaisesti näyttämönä on Tampere,

joka mainitaan useita kertoja. Enemmän kuin Tamperetta runo käsittelee kuitenkin puhujaa itseään. Hän muistelee elettyä elämäänsä, pohtii omaa minuuttaan ja jättää lopulta hyvästit Tampereelle ja suuntaa eteenpäin.

Runossa on paljon todellisuuteen ankkuroituvia aineksia, jotka yhdessä puhujan muistelun ja minuuden problematiikan kanssa suuntaavat lukemaan runoa oma-elämäkerrallisissa kehyksissä. Kejonen eli hurjina vuosinaan kiertolaiselämää ilman vakituista asuinpaikkaa ja majaili ystävien ja tuttujuen luona eri paikkakunnilla silloin, kun ei ollut sairaalassa tai alkoholistiparantolassa. Raitistuttuaan hän oleili aluksi Tampereen lähellä ja kävi aika ajoin tapaamassa vanhoja tuttujaan Tampereella (ks. Kejonen 1997, 246). ”Hajamietteitä”-runossa tavataan heti alussa raitistunut puhuja, joka juo alkoholin asemesta jaffan toisensa perään (H, 273). Hän kirjoittaa runoa ystävänsä Ahlroosin perheen olohuoneessa ja pakenee menneeseen selailemalla Ahlroosin kanssa vanhoja Ylkkärin eli *Ylioppilaslehden* vuosikertoja (H, 274). Ahlroos, jota kutsutaan runossa myöhemmin ”vanhaksi kunnan Aavistamattomaksi Aleksi” (H, 275) viittaa toimittaja ja tv-dokumentaristi Arvo Ahlroosiin (ks. Kejonen 1997, 243–248). Runossa mainitaan nimeltä myös Tillikassa istuneita Kejosen tuttuja, kuten runoilijakollegat Aronpuro ja Kirstinän Vänni eli Väinö Kirstinä sekä runoilija ja tiedotusopin professori Veikko Pietilä (H, 275–276; ks. myös Kejonen 1997, 125–126).

Vaikka ”Hajamietteitä”-runossa on runsaasti todellisuuteen viittaavia aineksia, huomiota kiinnittää esitetyn todellisuuden korostetun tekstuaalinen luonne. Runossa on runsaasti parodisesti sävyttyviä intertekstuaalisia viittauksia, kuten jo runon nimeen sisältyvä alluusio Juhani Ahon sisällissota-aiheiseen päiväkirjaan *Hajamietteitä kapina-viikoilta* (1918–1919). Puhuja luo vaikutelmaa esittämänsä todellisuuden tekstuaalisuudesta myös metalyrisellä puheellaan. Runon alussa puhuja korostaa runon sepipteellisyttä tekemällä selväksi, että runon näyttämöksi valittu Tampere on vain yksi mahdollisuus monista. Lisäksi hän kutsuu runon alkua Johdannoksi ja viittaa *tämä*-pronomiinilla kirjoitukseen. Kaikkinensa runon referenttinä on paitsi runon ulkoinen todellisuus, Kejosen tuntema Tampere ravintoloinen ja ihmisineen, myös paperilla oleva kirjoitus:

Tämä tahtoo olla tavallaan vain osia
ikäänkuin Suuremmasta Kokonaisuudesta,
kuten Elämäni,
tavallaan eletty,
ja paikkana vaikkapa Tampere,
kertaalleen eletty,
tavallaan haudattu muistoihin,
muistoihin joista välittää
jos on välittääkseen
vasta kuudennen jaffan jälkeen
ja jotka aamulla ovat uudet,
muistot

mutta mitä niitä keräämään.
 Ne tulevat mennäkseen,
 asettuakseen paikoilleen
 eli
 ovat olemassa *tässä ja nyt*,
 menneet ja tavallaan tulevat.
 Ja perkelettäkö minä eilisistä,
 minun olisi muistettava
 huominen,
 päivä vailla vertaa
 vai oliko se viime viikolla
 eli kesällä kerran.
Tämä tällainen ikään kuin Johdannoksi,
 selvitykseksi asiaan
 miksi olen täällä. (H, 273; kurs. AH:n.)

”Hajamietteiden” selvin omaelämäkerrallisuuden signaali on viittaus kirjailijan nimeen. Nostihan omaelämäkertatutkimuksen huomattavimpiin teoreetikkoihin kuuluva Philippe Lejeune nimen keskeiseksi kriteeriksi muotoillessaan vuonna 1975 ajatuksen omaelämäkerrallisesta sopimuksesta. Hänen mukaansa teksti solmii lukijan kanssa niin sanotun autobiografisen sopimuksen tapauksissa, joissa kertomuksen tekijä, kertoja ja henkilö ovat samannimisiä. (Lejeune 1989, 14.) Kirjallisuudentutkija ja kirjailija Serge Doubrovsky haastoi Lejeunen julkaisemalla 1977 omasta elämästään romaanin, jossa omaelämäkerta ja fiktio sekoittuivat toisiinsa ja jossa päähenkilöllä oli hänen oma nimensä. Doubrovsky nimesi romaaninsa lajin autofiktioksi. (Ks. esim. Ireland 1993, 43–45.) Lejeune ja Doubrovsky ovat rajoittuneet teoriansa kehittäessä pääasiassa proosaan, eikä autobiografista sopimusta tai autofiktioteoriaa voi ongelmitta soveltaa suoraan lyriikkaan ilman, että joudutaan ratkomaan syvälle meneviä kysymyksiä lyriikan lajiluonteesta, mikä ei tässä yhteydessä ole mahdollista.

Pelkästään 1970-luvun suomalaisesta lyriikasta löytyy useita erityyppisiä esimerkkejä tekijän nimen esiintymisestä runossa. ”Hajamietteitä”-runo herättää näistä kenties eniten huomiota, sillä tekijän nimi esiintyy siinä adverbiksi väännettynä. Sukunimestä on tullut yleisnimi, jonkinlainen käsite:

Teen kaiken niin *kejoslaisesti* väärin
 että se hipoo oikeata Tampereellakin,
 kaupungissa joka on asetettu tielleni,
 jonka läpi on mentävä,
 ellettävä (H, 273–274; kursiivi AH:n).

Kejosesta väännetty *kejoslaisesti*-käsite synnyttää lukuisia kysymyksiä. Viittaako *kejoslaisuus* Pekka Kejosta muistuttavan puhujan itseymmärryksen vai onko kyse ulkopuolisten häneen lyömästä leimasta? Tekstissä esiintyvälle tekijän nimelle on ominaista viitata lähellä oleviin konteksteihin, ensisijaisesti tekijän tuotantoon mutta myös esimerkiksi kirjailijan haastatteluihin sekä muihin julkisiin esiintymisiin (ks.

Nummi 1983, 97–104). Voidakseen vastata Kejoson nimestä johdetun käsitteen herättämiin kysymyksiin onkin syytä tehdä ensin selkoa Kejoson aikaisemmasta tuotannosta ja hänen julkisuuskuvastaan.

Anarkisti ja kejestelija

Kejosen debytoi vuonna 1963 teoksella *Jamit*, jonka lyhyet novellit ja lyyriset proosa-katkelmat sijoittuvat jazzin maailmaan. Ennen kirjallista uraansa Kuopiosta kotoisin oleva Kejonen oli toiminut jazz-rumpalina. Tieto Kejoson muusikonurasta ja kokoelman aihepiiri suuntasivat teoksen vastaanottoa, ja useissa arvosteluissa mainittiin Kejoson olevan jazzmuusikko (ks. esim. Ennekari 1963, K. H. 1963, Paavilainen 1963). Vaikka miltei ainoa yhdistävä seikka tekijän ja kokoelman minäkertojien välillä oli kytkös jazzin maailmaan, parissa arvostelussa kokoelman nähtiin sisältävän omaelämäkerrallisia (Lehtonen 1964, 136; Paavilainen 1963) tai vähintäänkin ”puoli-elämäkerrallisia piirteitä” (Savolainen 1963).

Jamien arvosteluissa tehtiin runsaasti rinnastuksia Kejoson proosan ja jazzin välillä, mikä ehkä vaikutti siihen, että kirjallisten vaikutteiden esille nostaminen jäi vähäisemmäksi. Yksittäiset kriitikot vertasivat kuitenkin Kejosta Milleriin ja beat-kirjailijoihin (H. H. 1963, K. H. 1963, Saaritsa 1963). 1960-luvun aikana Miller ja beat-kirjallisuus mainittiin toistuvasti Kejoson yhteydessä. Kejoson beat-leima vahvistui etenkin runokokoelman *Käyttögraafikkaa* (1965) ilmestyttyä, sillä siihen sisältyy liitteenä Kejoson sepittämä suomalaisversio Allen Ginsbergin ”Huudosta”.

Beat-kirjailijoille ominainen anarkismi liitettiin myös Kejoseen (ks. esim. H. H. 1963). Osaltaan anarkistiluonnehdintoihin vaikutti esikoiskokoelman novelli ”Kaupunki”. Novellin minäkertoja on kotikaupunkinsa lähellä olevaan saareen vetäytynyt erakko, jonka aikomuksena on räjäyttää kaupunki itse valmistamillaan pommeilla (Kejonen 1963, 78–82). Vajaa vuosi *Jamien* ilmestymisen jälkeen *Kansan Uutisten* Esko Jämsén (1964) kirjoitti Kejosesta henkilöjutun otsikolla ”Pekka Kejonen, anarkisti”. ”Kaupunki”-novellin fiktiivinen pommintekijä on jutussa astunut todellisuuteen ja muuttunut ”kirjalliseksi pommimieheksi”, jolle ei liikene ymmärrystä kotikaupungissaan Kuopiossa. Samana syksynä *Savon Sanomissa* (9.10.1964) ilmestyikin pieni uutinen, jossa kerrottiin, kuinka ”tunnettu anarkisti siirtyy Helsinkiin”.

Jameja seurasi romaani *Napoleonin epätoivo* (1964), kasvutarina, joka kuvaa kertoja-päähenkilön lapsuus- ja kouluvuosia, varhain solmittua avioliittoa ja lopulta hänen avioeroaan. Kertoja-päähenkilö on aloitteleva kirjailija, ja yhtymäkohdat Kejoson omaan elämään ovat ilmeisiä. Voidaan puhua avainromaanista, jossa keskeisillä henkilöillä on roolinimet.³ Kertoja-päähenkilö nimeää itsensä Napoleon Bonaparteksi, ja hänen elämänvaiheensa rinnastetaan keisari Napoleonin elämänvaiheisiin.

Siinä missä *Jamit* ja *Napoleonin epätoivo* ovat luettavissa etäännytettyinä Kejos-

esityksinä, Kejoson vuonna 1966 ilmestyneen *Uskomattomat*-romaanin (1966) kertoja-päähenkilö on kirjailija nimeltä Pekka Kejonen. Teoksessa on dokumentaarisia aineksia, kuten luku, joka koostuu Kejoselle lähetetyistä kirjeistä. Kiinnekohdat ulkoiseen todellisuuteen ovat kuitenkin suurimmaksi osaksi melko löyhät, ja romaanissa liikutaan lähinnä minäkertojan subjektiivisessa maailmassa. *Uskomattomissa* kerrotaan päihteiden siivittämästä matkustelusta paikasta toiseen, naisten kohtaamisista, ajan kuluttamisesta alkoholistiparantolassa sekä kirjoittamisvaikeuksien kanssa kamppailusta. Viittauksia muuhun kirjallisuuteen on runsaasti, ja myös metafiktiivinen ulottuvuus on romaanissa vahvasti läsnä. Anakronistisesti romaania voisi kutsua autofiktioksi.

Kriitikot lukivat *Uskomattomia* paljolti Kejoson aikaisemman tuotannon kehyksessä, eikä romaani tuonut kovin paljon uutta Kejoson kirjailija- ja julkisuuskuvaan. Kuten Auli Tarkka (1967, 23) totesi, ”Kejoson laatua, selvemmin kuin kenenkään muun suomalaisen prosaistin, on kirjoittaa koko ajan samaa kirjaa, kirjaa Kejosesta”. *Helsingin Sanomien* arvostelija Tuukka Kangasluoma (1966) oli jopa sitä mieltä, että Kejoson hahmo alkaa olla teoksista niin tuttu, että itsensä toistamisen vaara on olemassa.

Kiinnostavinta *Uskomattomien* vastaanotossa on oman kysymyksenasetteluni kannalta se, että Kejos-esityksen tyyli ja repertuaari alettiin nähdä siinä määrin vakiintuneena, että Kejoson nimeä alettiin käyttää käsitteenä. Esimerkiksi Vilho Harle (1966) käytti nimeä *kejonen* pienellä alkukirjaimella viittamaan paitsi romaanin tekijästä erillään olevaan kertoja-päähenkilöön myös luonnehtimaan romaanin sisältöä. Kirjan kansi lupasi hänen mielestään ”kejosta, pornoa ja sekavaa harmautta”. Myöhemmin hän puhui *kejesteluista*: ”Kejosesta pystyy nauttimaan vain täysin terve ihminen. Jokainen perverssitön – kuten sinäkin – tuntee kejestelut ulkopuolisena: tämä jos mikä lumooa Terveen lukijan.” Myös Kalervo Salonen (1966) viljeli sanoja *kejosmainen* ja *kejestelu*.

Käsitteinä *kejonen*, *kejestelu* ja *kejosmainen* viittasivat kriitikoiden käytössä toisaalta *Uskomattomien* sisältöön, kuten seksiin, perversioihin ja kenties myös holtittomaan, päihteiden kyllästäämään boheemielämään, ja toisaalta kerrontatyyliin (esim. *kejoseno-peasti* [Virtanen 1966]). Kejoson nimestä johdetulla käsiteryypillä oli siis melko laaja merkityskenttä. *Kejestelu* ei mitä ilmeisimmin ollut kriitikoiden keksimä ilmaus, sillä se esiintyy jo *Uskomattomissa*, jonka alussa kertoja-päähenkilö luonnehtii kertomustaan seuraavasti:

Minä kuljetin kertomusta paikasta toiseen. Minä tulin tähän missä olen ja juttu ei liiku. Opettaminen ei auta, hammassariky käy sietämättömäksi, luotonanto on lopetettu, lehdissä puhutaan että minä olen saavuttanut individualismini päätepisteen. Lehdissä puhutaan niin paljon kaikenlaista. Mikä minä olen puhumaan lehdistä. Lehmät, niitä minä rakastan, koskaan ei tulla tietämään mitä niille pitäisi tehdä. Eikä se sitä paitsi kuulu tähän. Tämä ei ole eläinoppia, ei oppia. Tässä kertomuksessa *kejestellaan* harvinaisen vähän ja onko tämä sitten se kertomus josta olen haaveillut aikojeni alusta. (Kejonen 1966, 15; kurs. AH:n.)

Ei ole täysin selvää, mitä Kejonen tarkoittaa tässä *kejestelulla*, mutta konteksti tuntuisi viittaavan siihen, että kirjailija kommentoi termillä aikaisempien teostensa arvosteluita, joissa individualismiin ei aina suhtauduttu suopeasti. Omahyväisyys ja itseriittoisuus olivat tyypillisiä sekä Kejosen tuotantoon että yleisemmin tunnustuskirjallisuuteen liitettyjä moitteita. *Uskomattomissa* individualismi ja subjektiivisuus nousivat kuitenkin uuteen huippuunsa vastoin kertoja-päähenkilön lupauksia. Tämä sai osan kriitikoista tarttumaan romaanin tarjoamaan *kejestelun* käsitteeseen, leikittelemään sillä ja tekemään siitä Kejosen tunnusmerkin.

Uskomattomien jälkeen Kejosella oli usean vuoden tauko kaunokirjallisessa tuotannossaan, ja runokokoelma *Hotelli Huminan lauluja* ilmestyi vasta 1972. Jo kokoelman nimi kertoo sen sisällöstä. Hotelli Humina oli liikanimi Kuopion lähistöllä sijaitsevalle Harjumäen psykiatriselle sairaalalle, ja kuten Kejonen (1997, 88) on itse myöhemmin muistellut, kokoelma on ”kokonaisuudessaan laitokamaa. Osin sieltä kertovaa ja täysin siellä syntyynyttä.” Omakohtaista kokoelmaa voisi luonnehtia keskeislyyriiseksi. Muotokieleltään se on huomattavasti tiiviimpi kuin esimerkiksi puheenomainen ”Hajamietteitä”. Kriitikot ottivat kokoelman pääosin myönteisesti vastaan, ja osa piti kokoelmaa Kejosen parhaimpiin kuuluvana teoksena (ks. esim. Savolainen 1972). Muutamissa arvosteluissa puututtiin Kejosen julkisuuskuvaan ja puhuttiin Kejosen omaksumasta roolista, josta on tullut vankila (Ahti 1973, Salminen 1973, Savolainen 1972). *Hotelli Huminan lauluja* kiiteltiinkin ennen kaikkea siitä, että siinä Kejonen oli vihdoin onnistunut astumaan ulos roolistaan (Ahti 1973, Salminen 1973, Savolainen 1972). Kiinnostavasti parissa arvostelussa puhuttiin jälleen *kejestelusta*. Jyri Schreck (1973) mainitsi, että kokoelmassa on ”kejosmaisia veistelyitä”. Risto Ahti (1973) liitti *kejestelun* vuorostaan juuri Kejosen roolin ottoon ja oli sitä mieltä, että *Hotelli Huminan lauluissa* ”Kejonen seisoo itsensä vierellä ja katselee ’kejestelijää’ kirjallisemmin kuin koskaan”.

Jo aiempien teosten vastaanotossa oli viittauksia Kejosen julkisuuskuvaan, jota myös teosten omaelämäkerralliset ainekset rakensivat. *Hotelli Huminan lauluissa* julkisuuskuva oli vielä selvemmin esillä. Räikeimmin tämä tulee esille parissa arvostelussa, jossa Kejosen julkisroolia korostetaan puhumalla kirjailijasta pelkällä etunimellä: ”[– –] Pekalla on tapana tehdä yksikeskeistä showtaan välittämättä siitä, mikä sattuu kuvaan tai kaavaan” (Arvola 1973). *Etelä-Suomen Sanomien* Antti Seppä (1972) heittäytyi arvostelussaan poikkeuksellisen henkilökohtaiseksi puhuttelemalla Pekkaa ja muistelemalla entisten vuosien ”lähes myyttistä henkilöä, jonka vaiheista kerrottiin yhä edelleen varioituvia ja haarautuvia tarinoita”.

Kuten nähdään, Kejosen henkilö ja hänen julkisuuskuvansa alkoivat yhä enenevässä määrin ohjata hänen teostensa vastaanottoa. Kejosen julkisia näyttämöitä olivat ennen kaikkea kulttuuritapahtumat ja juorulehdet. Televisio- ja radiotallenteita Kejosesta on 1960- ja 1970-luvulta sen sijaan niukasti. Paras tapa saada käsitys Kejosen julkisuus-

kuvasta suuren yleisön silmissä on tutkia ajanvietelehtiä, erityisesti *Hymyä*, jonka kanssa Kejonen teki suhteellisen tiivistä yhteistyötä.⁴

Hymy-poika

Intiimi, henkilökeskeinen journalismi on yleensä liitetty naistenlehtiin, mutta 1960- ja 1970-luvun Suomessa *Hymyllä* oli huomattava asema miesten tunnepuheen foorumina. 1960-luvun jälkipuoliskolla *Hymy* raivasi alaa miesten tunnepuheelle erityisesti alkoholiongelmiaisten miesten tunnustuksilla. Vähitellen aihepiiri laajeni, ja 1970-luvun vuosina julkismiehet avautuivat myös yksityiselämän kuulumisista, kuten rakkaudesta ja ihmisuhteista. (Saarenmaa 2010, 164–185.)

Ensimmäinen Kejosesta tehty henkilöhaastattelu *Hymyyn* vuodelta 1967 oli lehden 1960-luvun jälkipuolen profiilille hyvin tyyppillinen (ks. Saarenmaa 2010, 169–170). Siinä *Uskomattomista* Valtionpalkinnon juuri saanut Kejonen kertoo avoimesti juomisestaan ja lääkkeiden käytöstään sekä juomisen aiheuttamista terveysongelmista. Otsikoksi on nostettu Kejosen repliikki ” – turha tällaisille kuoleville jätkille on enää apurahoja jaella”; Kejosen mukaan apurahat vain pahensivat alkoholin aiheuttamia sairauksia. Haastattelussa puhutaan päihteen käytön lisäksi kirjailijoiden toimeentulo-ongelmista, ja otsikon voi lukea Kejosen ironisena kannanottona keskusteluun, jota käytiin kirjailijan toimeentulosta ja asemasta pitkin 1960-lukua (ks. Arminen 2009, 97–98). Jutussa sivuttiin myös muita aiheita, kuten Kejosen naisjuttuja ja *Uskomattomien* vastaanottoa. (Virtanen 1967.)

Myös kaikki muut *Hymyssä* ilmestyneet Kejoseen keskittyvät jutut käsitelivät tavalla tai toisella hänen alkoholismiaan. Voi sanoa, että juttujen aihepiiri pikemminkin supistui kuin laventui vuosien varrella *Hymyn* yleisen linjan vastaisesti. *Hymyssä* ilmestyi esimerkiksi kaksi Kejosen itsensä kirjoittamaa juttua, jotka molemmat voidaan luokitella alkoholistin tunnustuksiksi. ”Alkoholistin itsetilityksessä” (1969) Kejonen tunnusti avoimesti olevansa alkoholisti ja kertoi, millä keinoin oli saanut viimeisimmän ryyppyputkensa katkeamaan. ”Pekka Kejosen muistelmat” (1975) on lähinnä muistelma-genren parodiaa. Kejonen ei suinkaan aloita lapsuudestaan ja käy läpi elämänvaiheitaan vaan muistelee menneitä vuotta sen verran, mitä siitä muistaa, tehden selkoa alkoholismistaan ja sen seurauksista. Tyyli on suorasukaisen liioitteleva:

Kaiketi en ole oppinut mitään: työt päin vittua, 22 kertaa Harjamäen miehisairaalan A-osastolla, kerran Tyynelän A-kodissa, Veikkolan parantolassa, Lapinlahden mielisairaalassa, Harjavallassa, Turun psykiatrisella, Hesperiaassa (ei siellä hotellissa), Pelsossa ja Turun läänillä.

Kaikki palowiinan syytä! (Kejonen 1975.)

Ensimmäinen henkilöhaastattelu oli tehty toverihengessä, joka oli yksi *Hymyn* käyttämä keino luoda läheisyyttä jutunteon osapuolten välille (ks. Saarenmaa 2010, 173–174).

Toimittajalla oli mukana pari koria olutta, ja nauhan pyöriessä toimittaja, Kejonen ja mukana ollut taidemaalari Kääriö joivat yhdessä (Virtanen 1967). Kejosta käsittelevissä jutuissa on myös havaittavissa *Hymyn* suosimaa sentimentaalista tyyliä, jossa liioitellaan empaattisuutta, vedotaan lukijan säälin tunteisiin ja esitetään jutun päähenkilö uhrina (Saarenmaa 2010, 174–175). Usein sentimentaalisuus korostui juttujen lopetuksissa, kuten ajallisesti viimeisessä, vuonna 1976 ilmestyneessä jutussa, joka kertoo *Hymyn* Kejoselle kustantamasta hammashoidosta ja -proteesista: ”Hammasproteesit on pieni lahja miehelle, jolle haluaisi lahjoittaa vapauden alkoholismista. Mutta koska se on mahdotonta, on toivottavaa, että edes tämä pieni muutos Pekan ulkomuodossa vaikuttaisi sisäisestikin, juuri niin kuin Pekka Kejonen itsekin sydämestään toivoo.” (Petman 1976, 114.)

Voi sanoa, että kaikissa *Hymyn* Kejos-jutuissa oli sensaatiohakuisuutta. Esimerkiksi vuonna 1972 ilmestyi juttu ”Pekka Kejonen iski jälleen”, jossa kerrottiin, kuinka Kejonen räjäytti pienen pommin tyttöystävänsä ovelta. Jutussa voi halutessaan nähdä viittauksen *Jamien* pommimieheen ja Kejosen anarkistinmaineeseen. Kejosen hammashoidosta kertovassa jutussa huomio kiinnittyy sensaatiohakuisuuden lisäksi jutun tuotteistettuun luonteeseen. *Hymy* maksoi Kejosen hammashoidon saadakseen lukijoita kiinnostavan jutun julkiksesta, josta ei ilmeisesti muuten enää irronnut uutta kirjoitettavaa. Juttu on kuvitettu ”muuttumisleikin” tavoin ja kuviin on upotettu tekstit ”Hymy ennen” ja ”Hymy nyt” (Petman 1976). Myös hammaslääkärillä käynnistä on kuva, jonka kuvatekstissä kerrotaan, kuinka ”Pekka Kejosen tie hampaattomasta ja sössöttävästä kansanpellestä hillityksi ja charmikkaaksi kirjailijaksi oli todellinen tuskien taival” (Petman 1976). ”Kansanpelle” kuvanee hyvin roolia, johon Kejonen oli julkisuudessa vähitellen liukunut.⁵ Rooli oli tuskin kirjailijalle mieleen. Jo *Hymyn* ensimmäisessä henkilöhaastattelussa hän oli valitellut, kuinka oli joutunut klovnin asemaan, jotta säilyttäisi julkisen roolinsa. Julkisuus, johon hän oli uransa alussa hakeutunut, oli muuttunut vastenmieliseksi. (Virtanen 1967.)

Kohti peformatiivista biografismia

Kejonen hyötyi taloudellisesti yhteistyöstään *Hymyn* kanssa, eikä hänen saamansa skandaalijulkisuus kärjistynyt koskaan niin pitkälle kuin esimerkiksi Timo K. Mukan tapauksessa⁶. Huomattavaa on, ettei Kejonen esiintynyt *Hymyssä* pelkästään traagisena uhrina vaan myös oman äänensä kuuluviin saavana, itseironisen hirtehisuumorin taitajana. Tietynasteisesta hyväksikäytöstä voitaneen kuitenkin hänenkin kohdalla puhua, ja artikkelin alussa siteeraamassani ”Hajamietteiden” katkelmassa on luettavissa kritiikkiä roskalehtijournalismia kohtaan.

Katkelmassa runon puhuja ei enää välitä avautua mediamaailmaa edustavalle Urpo Lahtiselle, joka kysyy ”Miten menee?”, vaan osoittaa kaulassaan roikkuvaa skarabeeta,

joka ”on rehellisesti haudasta ryöstetty” toisin kuin Lahtisen kaulariipus. Puhuja kokee kulkeneensa haudan kautta päästäkseen takaisin elävien kirjoihin ja aloittaakseen uuden elämän. Lahtinen on hänen silmissään taas hankkinut kaulariipuksensa epärehellisin keinoin hyötymällä taloudellisesti toisten epäonnistumisista. Skarabee, lantaa syövä koppakuoriainen, joka symboloi egyptiläisessä mytologiassa elämää ja uudelleen syntymistä, rinnastuu tässä ironisesti roskalehtijournalismiin.

Puhujan kaulassa oleva skarabee on ”Hajamietteiden” keskeisiä motiiveja viitatessaan muutokseen, joka on runon läpikäyvä teema. Skarabeen symboloima uudesti syntyminen tuo runoon peräti kääntymystarinan aineksia. Tärkein muutos, puhujan päätös raitistua, on jo runon puhehetkellä takanapäin. Uusi elämäntilanne ei kuitenkaan ole ongelmaton, ja ”Hajamietteissä” etsitään uutta identiteettiä muistelemalla mennyttä. Puhujan suhde menneeseen on ambivalentti. Toisaalta hän haluaa jättää taakse menneen ja kääntää katseen kohti tulevaa: ”Ja perkelettäkö minä eilistä/ minun olisi muistettava/ huominen” (H, 273). Toisaalta hän suhtautuu menneeseen nostalgisesti. Hän syö ravintola Ohranjyvässä Puerto Ricon pannua ”menneen,/ ah niin menneen maku kielellä” (H, 274), toteaa kaiken todella merkittävän tapahtuneen eilen (H, 274) ja muistelee kaiholla Tillikan entistä kaveriporukkaa (H, 275–276). Hän pitää kuitenkin nostalgiaa turhauttavana pakokeinona (H, 275) ja päättää lopulta kohdata todellisuuden jättämällä hyvästit menneelle (H, 276). Elämänmuutos konkretisoituu runossa jäähyväisten jättönä Tampereelle ja Tillikalle:

Lopullinen hyvästijättö
eli
RUNO MATKALTA SEN SAATANAN SALMEN YLI:

Toisella rannalla Tillikka
ja toisella Koskipuisto.
Jumalten Kiitos,
huominen
on kohta eilisen muisto. (H, 277.)

”Hajamietteitä” on merkityksellinen runo ennen kaikkea siksi, että Kejonen tekee siinä julkisesti pesäeroa menneeseen pistämällä runon puhujan kävelemään sillan yli Tillikasta Koskipuistoon. Runon puhuja ei puolustele menneisyyttään, hän päinvastoin ilmoittaa runon alkupuolella, ettei hänen runonsa ole puolustuspuhe (H, 273). Runoa voi kuitenkin lukea Kejosen kommenttina hänen julkisroolilleen, kuten esimerkki puhujan ja Urpo Lahtisen kohtaamisesta osoittaa.

”Hajamietteiden” herkullisin kohta ajatellen omaelämäkerrallisuuden ja median suhdetta on aiemmin mainittu viittaus Kejosen nimeen. Kuten on nähty, *kejostelu* ja siitä johdetut käsitteet esiintyvät jo *Uskomattomat*-romaanissa. Tämän jälkeen käsite karkasi median käyttöön. Median käytössä *kejostelusta* tuli lähinnä pejoratiivinen käsite, joka usein yhdistettiin Kejosen omaksumaan ekshibitionistin rooliin. ”Hajamietteis-

sä” käsite on jälleen palannut takaisin Kejosen omaan käyttöön. Se, että puhuja tekee kaiken ”kejoslaisesti” väärin, kiteyttää osuvasti tunnustuskirjallisuudelle ominaisen kysymyksen julkisen ja yksityisen minän monimutkaisesta suhteesta (ks. esim. Karkama 1994, 259). Samalla kun puhuja puhuu itselleen ominaisesta tavasta tehdä asiat väärin, hän kaiuttaa mediassa rakentunutta kuvaa Kejosen henkilöstä ja tuotannosta. Hieman samankaltainen kahtalaisuus jatkuu vielä Kejosen *Ihmisen ääni* -sarjassa ilmestyneessä tunnustusteoksessa, joka oli Kejosen varsinainen kirjallinen comeback ilmestyessään vuosi ”Hajamietteiden” jälkeen. Siinä *kejostelu* näyttyy toisaalta median Kejos-esityksistä tuttua parjauksena, johon Kejonen uudessa elämäntilanteessaan ottaa päättäväisesti etäisyyttä (Kejonen 1980, 69, 87), ja toisaalta jälleen Kejoselle ominaisena tapana tehdä asioita: ”Henkilökohtaisesti olen ratkonut tätäkin ongelmaa [yksilön ja yhteisön suhdetta] hivenen ’kejoslaisesti’. Vetäydyn korpeen, milloin minnekin, tai turvaan hyvin liikkuvaan elämäntapaan.” (Kejonen 1980, 93.)

”Hajamietteet” kytkeytyy Kejosen julkisuuskuvaan, ja sama pätee myös muihin Kejosen 1960- ja 1970-luvun omaelämäkerrallisiin teksteihin, erityisesti *Uskomattomat*-romaaniiin. Kirjallisuudentutkijat ovat yleensä rajanneet kirjailijan julkisuuskuvan tiukasti tutkimuksensa ulkopuolelle ja jättäneet sen sosiologien ja mediatutkijoiden tutkittavaksi.⁷ Tästä seuraa, että kirjallisuudentutkimus tarjoaa nähdäkseen aika vähän välineitä kaunokirjallisen tuotannon ja kirjailijan julkisen roolin (tai roolien) suhteen kuvaamiseen. Välineiden vähyyteen on vaikuttanut varmasti myös se, että kirjailijoiden mediajulkisuuteen on suhtauduttu kirjallisuudentutkimuksessa usein arvottavasti, mikä näkyy esimerkiksi 1960- ja 1970-luvun tunnustuskirjallisuutta koskevassa tutkimuksessa. On tehty eroa aikakauslehti- ja televisiohaastatteluiden sekä *Ihmisen ääni* -sarjan edustaman kaupallisen tunnustuksellisuuden ja sellaisen tunnustuskirjallisuuden välillä, joka on toiminut vastapainona sovinnaiselle ja viralliselle julkisuudelle (ks. Toiviainen 1984, 85–88, Viikari 1980, 163). Erityisesti 1960-luvun lopun tilannetta, jolloin Saarikosken ja Kejosen tapaiset boheemielämää viettäneet kirjailijat esiintyivät toistuvasti mediassa, on pidetty kirjailijoille alentavana.⁸

En halua väittää, että *Hymyn* kaltaisissa ajanvietelehdissä avautuminen olisi ollut kenellekään kirjailijalle ansioksi tai ettei 1960- ja 1970-luvun mediajulkisuudessa olisi tapahtunut valitettavia ylilyöntejä. Mielestäni kirjailijoiden julkkisroolin poissulkemisen ja surkuttelun sijasta 1960- ja 1970-luvun tunnustuskulttuuria olisi kuitenkin tarkasteltava kokonaisuudessaan ja tutkittava, miten se on näyttänyt suuntaa nykykirjallisuudelle ja -kulttuurille. Esimerkiksi tavassa, jolla Kejosen ”Hajamietteet” viittaa kirjailijan julkisuuskuvaan, on yhteisiä piirteitä 1990-luvulla ja 2000-luvulla ilmestyneen omaelämäkerrallisen kirjallisuuden, niin sanotun performatiivisen biografismin kanssa. Käsitteen lanseerannut tanskalainen kirjallisuudentutkija Jon Helt Haarder (2007, 78) tarkoittaa performatiivisella biografismilla ensisijaisesti etenkin 2000-luvulla

Skandinaviassa suosituksi tullutta kirjallisuuden suuntausta, jossa sekoitetaan fiktiivisiä ja elämäkerrallisia aineksia. Esimerkkinään Haarder on käyttänyt muun muassa tanskalaisen Claus Beck-Nielsenin, ruotsalaisen Carina Rydbergin ja norjalaisen Karl Ove Knausgårdin tuotantoa (Haarder 2007, 2010a, 2010b). Suomalaisena esimerkkinä voi mainita Anja Kauranen-Snellmanin *Syysprinsin* (1996), joka ilmestyessään herätti lehdistössä paheksuvan keskustelun romaanissa henkilönä esiintyneen kirjailija Harri Sirolan hyväksikäytöstä (ks. Koivisto 2004, 12).

Vaikka performatiivinen biografismi on tyypillistä ennen kaikkea omalle mediajulkisuuden ja tosi-tv:n kyllästämmälle ajallemme, Haarderin mukaan suuntauksella on edeltäjiä varhaisemmassa kirjallisuudessa, kuten juuri 1970-luvun tunnustuskirjallisuudessa. Performatiivisen biografismin voikin hahmottaa paitsi nykykirjallisuuden virtaukseksi myös periodista toiseen liikkuvaksi tyylilajiksi (Haarder 2007, 79–80). Käsitteen teoreettinen tausta on sekä performansitaiteen tutkimuksessa että J. L. Austenin näkemyksissä kielen performatiivisuudesta. Performatiivisessa biografismissa tekstin julkaiseminen on korostetusti yleisöön suuntautunut, vaikuttamaan pyrkivä kielellinen teko. (Haarder 2010a, 28–29.) Se, mikä yhdistää Kejosen tunnustuskirjallisuutta performatiiviseen biografismiin, on tekstiautonomisuuden rikkoutuminen ja medioiden välisyys, sillä performatiivinen biografismi on luonteeltaan interaktiivista: keskeistä on kaunokirjallisen tekstin vuorovaikutus muiden medioiden kanssa. Performatiiviselle biografismille on tunnusomaista, että elämäkerran ja fiktion yhdistelmä, esimerkiksi kiusalliset tai hätkähdyttävät paljastukset todellisista ihmisistä, herättävät lukijoissa voimakkaita reaktioita, jotka saavat aikaan kiivasta keskustelua lehtien kulttuurisivuilla, television keskusteluohjelmissa, iltapäivälehtien palstoilla, lukijoiden blogeissa. Kirjailija voi myös itse osallistua tähän keskusteluun ja peräti jatkaa sitä omissa kaunokirjallisissa tuotannossaan. (Ks. Haarder 2010a, 26, 30–32, 34–36.)

Kejonen ei ollut 1960- ja 1970-luvulla kohukirjailija siinä mielessä, että hänen teoksensa olisivat synnyttäneet laajoja moralistisia debatteja, vaikka *Uskomattomat* herättikin tietynasteista pahennusta (esim. Nevalainen 1966). Kejosen kohukirjailijan maine perustui siihen, että hän vietti 1960- ja 1970-luvuilla epäsovinnasta boheemielämää ja käytti elämäänsä estottomasti teostensa ja julkisroolinsa rakennusaineina. Yhteinen piirre performatiivisen biografismin kanssa on tapa, jolla Kejonen kaunokirjallisissa teksteissään viittasi teostensa vastaanottoon ja julkisrooliinsa. ”Hajamietteitä”-runo kommentoi hänen julkisrooliaan, ja runoa voi lukea Kejosen hyvästijättönä roolilleen. Mistään täydellisestä julkisuudesta vetäytymisestä ei kuitenkaan ollut kyse. Rooli vain muuttui. Lehtihaastatteluissa ei enää 1980-luvulta alkaen esiintynyt tempauksistaan tunnettu alkoholisti vaan Utsjoelle muuttanut viisas, elämää nähnyt perhokalastaja.

Viitteet

¹ Syitä tunnustuskirjallisuuden suosioon on haettu myös kirjailijoiden aseman heikkenemisestä 1960-luvun yhteiskunnassa (ks. Alhoniemi 1992; Arminen 2009, 283–331; Karkama 1997, 219–234; Tarkka 1973, 226–244).

² Mediakirjailijan käsitteestä ks. esim. Hypén (2002, 32–33). Hypén määrittelee mediakirjailijan kirjailijaksi, ”jonka kuvaa luodaan tasavahvasti kaikenlaisin mediamuodoin, eri julkisuuden keinoin, ei pelkästään eikä ensisijaisesti kirjailijan omalla tuotannolla ja kirjallisuusinstituution piiriin kuuluvien välinein kuten kriitikoilla ja tutkimuksella”.

³ *Napoleonin epätoivo* on kiinnostanut tutkijoita avainromaaniluonteensa vuoksi. Sekä Karkama (1997, 221–233) että Arminen (2009, 317–319, 369) ovat käsitelleet teosta esimerkkinä romaania, jossa kirjoitusvaikeuksien kanssa kamppaileva henkilöahmo kuvastaa ongelmia, jotka liittyvät proosan muutoksiin 1960-luvulla. Arminen (2009, 14) on luonnehtinut teosta kriisiytyneeksi taiteilijaromaaniksi.

⁴ *Hymyssä* ilmestyi vuosina 1966–1980 yhteensä seitsemän henkilöjuttua Kejosesta. Näistä kaksi oli Kejosen itsensä kirjoittamaa: ”Alkoholistin itsetilitys” (1969) ja ”Pekka Kejoson muistelmat” (1975). Muistelmia seurasi samana vuonna lyhyt tiedote siitä, kuinka muistelmien kirjoittaminen oli jäänyt kesken. Lisäksi Kejonen osallistui *Hymyn* raittiuskilpajoukkoon ”alan miehille” 1971 ja vuonna 1972 ilmestyneen ”Pekka Kejonen iski jälleen” -jutun yhteydessä ilmestyi Kejosen runo ”Oi näitä aikoja”.

⁵ Jo *Jamien* vastaanotossa on kiinnostavasti viittaus pellemäisyyteen. Oiva Arola (1963) kirjoittaa, että Pekka Kejosessa ”on jotakin, joka tuo mieleen spede-pasa[s]maisien huulten huiskutuksen!”

⁶ *Hymyssä* ilmestyi kolmiosainen juttusarja Mukasta vuosina 1970–1973. Näistä viimeinen oli häväistysjuttu, joka välittömästi yhdistettiin Mukan varhaiseen kuolemaan. Vuonna 1974 lakiin kunnian ja yksityisyyden loukkaamisesta lisättiin ns. Lex Hymy eli säädös tiedotusvälineitä koskevasta yksityisyyden suojasta. *Hymy*-lehteä syytettiin lain nojalla Mukan yksityiselämän loukkaamisesta, ja lehden päätoimittaja sekä jutun kirjoittanut toimittaja tuomittiin ehdolliseen vankeuteen. (Ks. esim. Arminen 2009, 39–40.)

⁷ Yleisestä linjasta on toki poikkeuksia, kuten Hypénin (2002) artikkeli ”Kirjailija mediatuotteena”, jossa hän käyttää esimerkkinään Jari Tervoa, Tornbjörn Forslidin ja Anders Ohlssonin *Fenomenet Björn Ranelid* (2009) sekä Christian Lenemarkin *Sanna lögner. Carina Rydberg, Stig Larsson och författarens medialisering* (2009).

⁸ Jyrkimmillään arvottava asenne näyttäytyy Tarkan *Salama*-kirjassa, jossa Tarkka (1973, 232) tuomitsee kirjailijoiden esiintymisen pintajulkisuudessa vääränä ratkaisuna heidän henkilökohtaisiin ja kirjallisiin ongelmiinsa: ”Kirjailijat houkuttelivat heikoimman tason lehdistön luokseen ja saivat sen reporttereista mainosmiehensä. Salamastakin tuli julkisuuden nukke.” Pentti Saarikoski -elämäkerrassaan Tarkka (2003, 167–178) suhtautuu kuitenkin samaan ilmiöön neutraalimmin.

Lähteet

- AHTI, RISTO 1973: Kuuhtunut neilikka. [Arvostelu: *Hotelli Huminan lauluja*]. *Kaleva* 14.1.1973.
- ALHONIEMI, PIRKKO 1992: Kuljen missä kuljen. 1960-luvun Christer Kihlman ja Pentti Saarikoski kirjallista identiteettiä etsimässä. Teoksessa *Pakeneva keskipiste. Tutkielmia suomalaisesta taiteilijaromaanista*. Toim. Tarja-Liisa Hypén. Turku: Turun yliopisto. Taiteiden tutkimuksen laitos, 175–203.
- ANONYMI 1964: Lukumiehiä liikkeellä. *Savon Sanomat* 9.10.1964.
- ANONYMI 1968: Kejonen on nykyään vaitelias (ettei Saarikoski pakahtuisi). *Iltasanomat* 9.9.1968.
- ANONYMI 1972: Pekka Kejonen iski jälleen. *Hymy* 2/1972.
- ARMINEN, ELINA 2009: *Keskeltä melua ja ääntä. Timo K. Mukan myöhäistuotanto, kirjallisuuskäsitys ja niiden suhde 1960-luvun yhteiskunnallis-kulttuuriseen keskusteluun*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- ARVOLA, OIVA 1963: Räkäpää jannu. [Arvostelu: *Jamit*]. *Pohjolan Sanomat* 22.12.1963.
- ARVOLA, OIVA 1973: Rappion rallattaja. [Arvostelu: *Hotelli Huminan lauluja*]. *Lapin Kansa* 7.4.1973.
- ENNEKARI, RISTOSAKARI 1963: Jazzin inspiroimaa. [Arvostelu: *Jamit*]. *Satakunnan Kansa* 24.11.1963.
- H. H. 1963: Uhmailevat pakohetket. [Arvostelu: *Jamit*]. *Savo* 1.12.1963.
- HAARDER, JON HELT 2007: Ingen fiktion. Bara reduktion. Performativ biografism som konstnärlig strömning kring millenieskiftet. *Tidskrift för litteraturvetenskap* 2007: 4, 77–92.
- HAARDER, JON HELT 2010A: Hullet i nullerne. Ind og ud af kunsten med performativ biografisme. *Passage* 63, 25–44.
- HAARDER, JON HELT 2010B: Min kamp er en cool kuffert. Karl Ove Knausgård's konceptuelle biografisme. *Den Blå Port*, nr. 85, 22–35.
- HARLE, VILHO 1966: P. Kejosen arkkulauta. [Arvostelu: *Uskomattomat*]. *Hämeen Sanomat* 10.11.1966.
- HYPÉN, TARJA-LIISA 2002: Kirjailija mediatuotteena. Teoksessa *Kurittomat kuvitelmat. Johdatus 1990-luvun kotimaiseen kirjallisuuteen*. Toim. Markku Soikkeli. Turku: Turun yliopisto. Taiteiden tutkimuksen laitos, 29–45.
- IRELAND, JOHN 1993: ”The Fact is that Writing is a Profoundly Immoral Act. An Interview with Serge Doubrovsky. *Genre XXVI* – Spring, 1993, 43–49.
- JÄMSEN, ESKO 1964: Pekka Kejonen, anarkisti. *Kansan Uutiset* 10.9.1964.
- K. H. [KALEVI HAIKARA] 1963: Novelliesikoisia. [Arvostelu: *Jamit*]. *Kansan Uutiset* 22.12.1963.
- KALEMAA, KALEVI 2006: *Hymyn maa. Kertomus Urpo Labtisesta ja Lehtimiehistä*.

Helsinki: Tammi.

KANGASLUOMA, TUUKKA 1966: Meno ja menoaminen. [Arvostelu: *Uskomattomat*]. *Helsingin Sanomat* 27.11.1966.

KARKAMA, PERTTI 1994: *Kirjallisuus ja nykyaika. Suomalaisen sanataiteen teemoja ja tendenssejä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

KARKAMA, PERTTI 1997: Intellektuelli ja representaation kriisi. Näkökulma 1960-luvun kirjailijaintellektuellin ongelmiin. Teoksessa *Älymystön jäljillä. Kirjoituksia suomalaisesta sivistyneistöstä ja älymystöstä*. Toim. Pertti Karkama ja Hannele Koivisto. Tietolipas 151. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 214–236.

KEJONEN, PEKKA 1963: *Jamit*. Helsinki: Tammi.

KEJONEN, PEKKA 1964: *Napoleonin epätoivo*. Helsinki: Tammi.

KEJONEN, PEKKA 1966: *Uskomattomat*. Romaani. Helsinki: Weilin & Göös.

KEJONEN, PEKKA 1969: Alkoholistin itsetilitys. *Hymy* 9/1969.

KEJONEN, PEKKA 1972: *Hotelli Huminan lauluja*. Helsinki: Otava.

KEJONEN, PEKKA 1975: Pekka Kejosen muistelmat. *Hymy* 4/1975.

KEJONEN, PEKKA 1979: Hajamietteitä matkalta Tampereelle. *Parnasso* 5/1979, 273–277.

KEJONEN, PEKKA 1980: *Ihmisen ääni (edes puoli)*. Porvoo: WSOY.

KEJONEN, PEKKA 1997: *60-luvun kuvat ja muita otoksia*. Porvoo: WSOY.

KOIVISTO, PÄIVI 2004: Anja Kauranen-Snellmanin omaelämäkerralliset romaanit autofiktioina. Teoksessa *Kirjallisuudentutkijain seuran vuosikirja 56*. Toim. Tuomo Lahdelma, Risto Niemi-Pynttari, Outi Oja ja Keijo Virtanen. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 11–31.

KOIVISTO, PÄIVI 2011: *Elämästä autofiktioksi. Lajitradition jäljillä Pirkko Saision romaanisarjassa Pienin yhteinen jaettava, Vastavalo ja Punainen erokirja*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

LEHTONEN, PAAVO 1964: Kielen jammausta. [Arvostelu: *Jamit*]. *Parnasso* 3/1964, 136.

LEJEUNE, PHILIPPE 1989: *On Autobiography*. Ed. by John Eakin. Trans. Katherine Leary. Minneapolis: University of Minnesota Press.

MAKKONEN, ANNA 1995: Pamfletista tunnustukseen: lajimurros 1960- ja 1970-luvulla. Esimerkkinä Christer Kihlmanin Ihminen joka järkkyy. Teoksessa *Helmi simpukka joki. Kirjallisuushistoria tänään*. Toim. Markku Ihonen ja Yrjö Varpio. Tietolipas 137. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 102–114.

MOILANEN, AIMO 1966: Kejonen ei enää uskon asia. [Arvostelu: *Uskomattomat*]. *Kaleva* 27.11.1966.

NEVALAINEN, JUHA 1966: Vastalauseita. *Viikkosanomat* n:o 45. 11.11.1966.

NUMMI, JYRKI 1983: Julkaisen, siis olen olemassa. Tekijä teoksessaan. Teoksessa *Taiteen monta tasoa. Tutkielmia estetiikan, kirjallisuus- ja teatteritieteen aloilta*. Toim. Timo Tiisanen et al. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 89–107.

- PAAVILAINEN, MATTI 1963: Yhden miehen kynä-jamit. [Arvostelu: *Jamit*]. *Helsingin Sanomat* 12.11.1963.
- PETMAN, ERKKI 1976: Pekka Kejonen sai Hymylehdeltä uudet hampaat. *Hymy* 2/1976.
- SAARENMAA, LAURA 2010: *Intiimin äänet. Julkisuuskulttuurin muutos suomalaisissa ajanviitelehdissä 1961–1975*. Tampere: Tampere University Press.
- SAARITSA, PENTTI 1963: Rumpujen aika. [Arvostelu: *Jamit*]. *Ylioppilaslehti* 29.11.1963.
- SALMINEN, TIMO 1973: Kaksi yksinäistä. [Arvostelu: *Hotelli Huminan lauluja*]. *Kansan Uutiset* 4.2.1973.
- SALONEN, KALERVO 1966: Itseriittoinen anarkisti. [Arvostelu: *Uskomattomat*]. *Keski-Suomen Iltalehti* 26.11.1966.
- SAVOLAINEN, ERKKI 1963: Punainen baskeri kulkee kaupungilla. [Arvostelu: *Jamit*]. *Savon Sanomat* 7.11.1963.
- SAVOLAINEN, ERKKI 1972: Sanailusta sanottavaan. [Arvostelu: *Hotelli Huminan lauluja*]. *Savon Sanomat* 20.12.1972.
- SCHRECK, JYRI 1973: Yhteistä elämän maku. [Arvostelu: *Hotelli Huminan lauluja*]. *Uusi Suomi* 21.1.1973.
- SEPPÄ, ANTTI 1972: Kejonen, Nieminen, Paavilainen. Merenrantakaupungeista tämän maailman eläjiin. [Arvostelu: *Hotelli Huminan lauluja*]. *Etelä-Suomen Sanomat* 17.12.1972.
- TARKKA, AULI 1967: Matka huoneessa. [Arvostelu: *Uskomattomat*]. *Parnasso* 1/1967, 22–24.
- TARKKA, PEKKA 1973: *Salama*. Helsinki: Otava.
- TARKKA, PEKKA 2003: *Pentti Saarikoski II. Vuodet 1964–1983*. Helsinki: Otava.
- TOIVIAINEN, KALERVO 1966: Uskomaton Pekka. [Arvostelu: *Uskomattomat*]. *Pohjolan Sanomat* 5.11.1966.
- TOIVIAINEN, SEPPÖ 1984: *Christer Kihlman ja hänen maailmansa*. Tutkijaliiton julkaisusarja 32. Jyväskylä: Tutkijaliitto.
- VIIKARI, AULI 1980: Mitä todella tapahtui 5.9.78–21.3.79. *Parnasso* 3/1980, 163–166.
- VIRTANEN, JORMA 1967: –turha tällaisille kuoleville jätkille on enää apurahoja jaella! *Hymy* 11/1967.
- VIRTANEN, PEKKA 1966: Oikeus ja kohtuus. [Arvostelu: *Uskomattomat*]. *Uusi Suomi* 30.10.1966.